

Pyydettyinä lausuntona äänioikeusikärajatyöryhmän raportista ”Nuorten ääni -aikuisten uurna?”, totean seuraavaa

Oikeusministeriö asettaman äänioikeusikärajatyöryhmän raportti

”Nuorten ääni – aikuisten uurna?” on selkeä ja monipuolinen esitys äänioikeusikärajan madaltamiseen liittyvästä problematiikasta. Työryhmä on raportissaan painottunut tehtäväänsä laatia arviomuistio kunnallisvaalien äänioikeusikärajan alentamisen mahdollisista vaikutuksista, sekä miten äänioikeusikärajan alentamista voitaisiin käytännössä kokeilla.

Työryhmä on valinnut raporttinsa kehykseksi nykyisen vaalilainsäädännön ja ikärajoja koskevan lainsäädännön. Tältä osin raportissa on myös esitelty kansainvälisiä vertailutietoja. Vähemmälle huomiolle on jäänyt lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien nykytilan tarkasteleminen kokonaisuutena. Jälkimmäisen kehyksen laajempi esittely olisi täydentänyt raportissa käytettyä kehystä ja osoittaisi sen, että nuorten kohdalla Suomessa on demokratiavaje. Kyseinen vaje on syntynyt vuosikymmenien aikana tehtyjen ratkaisujen tuloksena. Tältä pohjalta tarkasteltuna perusteet äänestysikärajan alentamiseksi saavat lisää perusteita ja lisää painoarvoa.

Koulu- ja oppilasneuvostojen poistaminen ja yhteiskunnallisen opetuksen vähentäminen ovat esimerkkejä siitä, miten nuorten osallistumismahdollisuudet kaventuivat viime vuosituhanen lopussa. Samalla nuorten asema Suomessa eriytyi muiden maiden ja etenkin Pohjoismaiden kehityksestä. Tuoreimmat tutkimustulokset vahvistavat osaltaan tämän kehityskulun (esim. IEA/ICCS kansainvälinen raportti). Vuosituhannen alun pyrkimykset nuorten osallistamiseksi esim. oppilaskuntien ja nuorisovaltuustojen kautta ovat osin onnistumassa, mutta samalla on syytä nähdä työryhmän raportissakin mainittu kyseenalainen kehityskulku, jossa järjestelmä mahdollisesti tuottaa vain lisää vaikutusmahdollisuuksia hyväosaisille tai muuten vain pienelle osalle yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneista nuorista.

Tässä kansallisessa tilanteessa olisi erityisen perusteltua antaa nuorille selkeä viesti yhteiskunnan halusta nähdä kaikki nuoret tasa-arvoisina kansalaisina ja antaa heille vastuuta yhteiskunnan kehittämiseksi. Selkeä viesti olisi alentaa äänestysikärajaa kansainvälisten suositusten ja esimerkkien mukaan. Lisäksi Suomella olisi historialliset perinteet erityisesti valtiollisissa vaaleissa kulkea kansainvälisen kehityskulun kärjessä ja ottaa käyttöön alennettu ikäraja muissakin vaaleissa. Ottaen huomioon äänioikeutettujen keski-ikä kasvun ja nuorten ikäluokkien pienen koon, kyseinen uudistus ei toisi radikaalia muutosta poliittiseen kenttään. Vielä on syytä ottaa huomioon se, että peruskoulun päättävät ikäluokat suhtautuvat äänestysikärajan laskemiseen huomattavasti myönteisemmin kuin raportissa esillä olevat muut ikäryhmät.

Raportissa käsiteltävien ”tukitoimien” esittelyssä tulisi käsittääkseni korostaa peruskoulun ja keskiasteen oppilaitosten kansalaiskasvatusta. Kouluneuvostojen puuttuminen ja oppilaskuntien kirjava toiminta eivät luo nykyisellään otollista pohjaan kiinnostukselle yhteisiä asioita kohtaan. Äänioikeusikärajan alentaminen olisi keskeinen peruste muuttaa oppilaitoskäytäntöjä ja kansalaiskasvatuksen perusteita siten, että nuorten mielipiteiden muodostaminen ja yhteiskunnallinen keskustelu tulisi keskeiseen asemaan kansalaiskasvatuksessa sekä yhteiskuntaopetus resursoitaisiin kansainvälisestäikin tarkasteltuna riittävälle pohjalle.

Työryhmän olisi ollut syytä pohtia myös sitä vaihtoehtoa, että nyt käytävän keskustelun jälkeen päädyttäisiin olla laskematta äänioikeusikärajaa. Viime vuosikymmeninä toteutunut käytännön politiikka ei ole juurikaan parantanut nuorten enemmistön vaikutusmahdollisuuksia. Jos tässä tilanteessa Suomi ei kansainvälisten suositusten mukaisesti kohenna nuorten asemaa edes äänioikeutta laajentamalla kunnallisvaalien kohdalla, lieene sekin selkeä ja tily viesti nuorille heidän asemastaan yhteiskunnassa. Olisi johdonmukaista olettaa, että tässä tapauksessa syrjäytyminen ja nuorten ajautuminen uskonnollisiin sekä poliittisiin ääriilikkeisiin lisääntyy entisestään. Samalla se veisi pohjaa pois myös oppilaitosten kansalaiskasvatukselta. Poliittisilla päättäjillä tulee olla vastuu myös tämän kehityskulun arvioinnissa.

Suomen nuoriso on monin tavoin mitattuna ja kansainvälisesti arvioituna - etenkin tietojen ja taitojen osalta - maailman huipputasoa. Lisäksi Suomen nuorilta vaaditaan paljon ja heidän kohdallaan velvollisuudet korostuvat (esim. toteutuva varusmiespalvelu). Demokratian perinteet ovat Suomessa vahvat. Nuorten äänioikeuden laajentaminen olisi perusteltua ja johdonmukaista . Se antaisi myös kansainvälisesti selkeän viestin Suomen halusta kehittää poliittista kulttuuriaan.

Jyväskylässä 7.11.2010

Sakari Suutarinen
dosentti
Jyväskylän yliopisto